

Каличева Н.Є.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та управління
виробничим і комерційним бізнесом,
Український державний університет залізничного транспорту

Валух В.Ю.

магістр,
Український державний університет залізничного транспорту

Kalicheva Natalia, Valyuk Vitaly

Ukrainian State Academy of Railway Transport

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ НА РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ ЗА РАХУНОК ВИСОКОШВИДКІСНОГО РУХУ

Розв'язання сучасних проблем залізничного транспорту, що впливають на його конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках транспортних послуг, має тісний зв'язок із модернізацією, оновленням, підтримкою рухомого складу та інфраструктури залізниць. Також перспектива ефективного функціонування галузі пов'язана з розширенням переліку послуг та підвищенням якості обслуговування клієнтів усіх категорій. Одним із підходів поліпшення якості роботи залізничного транспорту є впровадження заходів, спрямованих на задоволення соціальних потреб національної економіки, що дасть змогу залізничному транспорту отримати нові конкурентні переваги. У статті зазначено, що одним із таких підходів є впровадження високошвидкісного руху, зокрема для пасажирського сполучення. Визначено, що впровадження швидкісних перевезень може мати прямий вплив на підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту за рахунок клієнторієнтовності, а саме скорочення терміну поїздки, часу відправлення і прибуття та рівня комфорту.

Ключові слова: конкурентоспроможність, залізничний транспорт, сучасні технології, високошвидкісний рух, ефективність, ринок транспортних послуг.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть міжнародні економічні відносини зазнали відчутних змін за рахунок «перетікання» капітальних потоків через кордони, нових методів виробництва та розподілу матеріальних благ. За таких умов сучасні підприємства для успішної конкурентної боротьби на ринку повинні покладатися не лише на дешеву робочу силу та природні ресурси, а й на доступ до міжнародних телекомунікацій і транспорту, якість вітчизняної інфраструктури, сприятливі геополітичні умови.

Сучасна економічна модель світу внесла значні зміни у світову та місцеві транспортні системи за рахунок того, що підприємства-виробники стають більш орієнтованими на міжнародні відносини, освоюючи виробничі потужності в різних країнах та континентах. Це приводить до необхідності здійснювати внутрішньофірмові перевезення та доставляти готову продукцію у всі куточки світу. За таких умов міжнародні та внутрішні транспортні системи, призначені для здійснення всіх видів транспортних послуг, будуть відчувати значне напруження. Саме тому першочерговим завданням є відновлення та реконструкція не лише систем, які обслуговують міжнародні транспортні потоки, а й внутрішньої інфраструктури країни для

забезпечення її індустріалізації та підвищення життєвого рівня населення [1].

Натепер фактично всі види перевезень здійснюються за використання більш ніж одного виду транспорту на шляху слідування вантажу, що сприяє формуванню в транспортній системі безперервних транспортних мереж. Для задоволення попиту та підвищення ефективності транспортні підприємства змушені розширяти межі своєї діяльності, змінювати орієнтири розвитку та переглядати основні підходи свого функціонування на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективного розвитку залізничного транспорту на вітчизняному та світовому ринках розкрито у роботах Ю.С. Бараша, Т.В. Блудової, О.Г. Дейнеки, В.Л. Диканя, Г.Д. Ейтутіса, І.Ю. Зайцевої, В.О. Овчиннікової, І.В. Токмакової, М.М. Чеховської [2-10] та ін.

Вивчаючи дослідження науковців, варто зазначити, що подальший конкурентний розвиток залізничної галузі на ринку транспортних послуг має ґрунтуватися на удосконаленні перевізного процесу за рахунок безпеки, доступності, швидкості, гнучкості, екологічності, цифровізації, застосування телекомунікаційних засобів та інших факторів.

Мета статті. Дослідження підходів щодо забезпечення конкурентного розвитку залізничного транспорту на внутрішньому та зовнішньому ринках за застосування високошвидкісного руху.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залізничний транспорт вважається одним із основних складників світової транспортної системи для внутрішньоконтинентального переміщення значних обсягів вантажів та пасажирів, що є основою забезпечення ефективного розвитку виробничих сил на міжнародному та місцевому рівнях.

Сучасні технології, які запроваджуються у діяльність залізничного транспорту, сприяють його подальшому розвитку за рахунок підвищення швидкості, надійності, безпеки та якості. Це приводить до гармонізації робіт залізничного транспорту та розширення глибини залізничної системи [4].

Одним із ефективних напрямів розвитку залізничного транспорту є запровадження високошвидкісного руху, що дає змогу галузі зберегти та збільшити свою частку на транспортному ринку за рахунок сприяння розвитку міжнародних та міжміських подорожей, здійснюючи перевезення за значно коротший час, комфортніше та безпечніше, ніж авіаційним чи автомобільним транспортом.

Взагалі використання високошвидкісного сполучення є одним із альтернативних напрямів розвантаження авіаційного пасажирського сполучення. Адже авіакомпаніям дуже не вигідно організовувати рейси на короткі відстані (до 500 км), а можливість здійснення поїздки високошвидкісним потягом не принесе незручностей пасажирів та забезпечить отримання прибутку залізничній галузі і національній економіці загалом. У цьому разі авіаційні та залізничні перевізники мають не конкурувати на ринку, а співпрацювати.

У країнах із низькою часткою авіаційних пасажирських перевезень на транспортному ринку високошвидкісне залізничне сполучення є необхідною альтернативою для пасажирів, що використовують автомобільний транспорт, адже залізничні перевезення є дешевшими, комфортними, безпечними та екологічними.

Застосування саме таких підходів допомагає залізничному транспорту зберігати та нарощувати конкурентні позиції на ринку транспортних послуг за рахунок [11]:

- скорочення часу перебування в дорозі порівняно із переміщенням іншими видами наземного транспорту;
- дотримання низького рівня вартості перевезення порівняно з іншими швидкісними видами транспорту;
- доступності для більшості пасажирів та наявності перспектив розвитку в інших напрямках;
- точності та надійності, особливо за зміни кліматичних умов;

- комфорту, що досягається використанням сучасних технологій під час будівництва рухомого складу, з урахуванням усіх потреб пасажирів;

- зручності у розкладі руху, що досягається через врахування потреб пасажирів, які часто відвідують великі міста з одноденними відрядженнями і можуть оптимально планувати свій час;

- орієнтованості на потреби пасажирів шляхом формування комплексного продукту, що потрібно для комфортної та приємної подорожі.

Необхідно зазначити, що в сучасних умовах залізнична галузь не в змозі самостійно забезпечити вигідне положення на ринку. Це пов'язане із втратою частки обсягів перевезень, збереженням низьких тарифів на соціально орієнтовані пасажирські перевезення, відсутністю дієвої державної підтримки. За таких умов підвищення конкурентоспроможності вітчизняного залізничного транспорту має бути натепер прирівняне до рівня національної проблеми, вирішення якої напряму залежить від удосконалення організаційно-економічних підходів забезпечення ефективності функціонування всієї залізничної галузі. Для цього необхідно здійснити технічне переоснащення залізниць, скоротити управлінські витрати, створити високошвидкісний ритм між містами із значним пасажиропотоком, ввести системне сервісне обслуговування пасажирів, більш широко використовувати інноваційні технології для вантажовласників та проводити інші заходи.

Висновки. Таким чином, у процесі переходу до нових ринкових відносин вітчизняні підприємства змушені були стикнутися із багатьма проблемами, пов'язаними із збереженням наявних та завоюванням нових конкурентних позицій. Це стосується і залізничного транспорту як одного з основних складників національної економіки.

Вільний доступ до діяльності в зовнішньому середовищі не лише привів до розвитку нових можливостей галузі, а й створив нові проблеми ефективного функціонування на транспортному ринку. Це привело до того, що Укрзалізниця припинила бути одноосібним лідером вітчизняного транспортного ринку та не повністю задовольняє попит на пасажирські і вантажні перевезення. Усе це в умовах жорсткої конкуренції може спричинити витіснення українських перевізників із вітчизняних та міжнародних ринків транспортних послуг. Саме тому залізничний транспорт має змінити орієнтири власного розвитку, одним з яких є запровадження високошвидкісного руху. Також необхідно відзначити, що застосування швидкісного сполучення сприятиме розвитку виробництва і торгівлі та підвищенню рівня життя в країні.

Список літератури:

1. Каличева Н.Є. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту (методологічні аспекти): монографія. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 391 с.
2. Бараш Ю.С. Управління залізничним транспортом країни: монографія. [2-е вид.]. Дніпропетровськ, 2006. 259 с.

3. Блудова Т.В. Транспортна політика Європейського Союзу та перспективи розвитку його транспортної мережі. *Стратегічна панорама*. 2006. № 3. С. 133-142.
4. Дейнека О.Г., Реброва А.Ю. Визначення чинників впливу на рівень конкурентоздатності залізничного транспорту на міжнародному ринку транзитних перевезень. *Проблеми економіки транспорту*: збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету ім. академіка В. Лазаряна. 2011. Вип. 1. С. 40-43.
5. Дикань В.Л., Данько М.І., Кондратюк М.В. Удосконалення організаційної структури залізничного комплексу України в сучасних умовах: монографія. Харків: УкрДАЗТ. 2010. 190 с.
6. Ейтутіс Г.Д. Теоретико-практичні основи реформування залізниць України: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2009. 240 с.
7. Зайцева І.Ю. Стратегія розвитку залізничного транспорту України *Вісник економіки транспорту і промисловості*: збірник науко-практичних статей. Харків: УкрДАЗТ, 2012. № 38. С. 302-304.
8. Овчиннікова В.О. Стратегічне управління розвитком залізничного транспорту України: монографія. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 427 с.
9. Токмакова І.В. Забезпечення гармонійного розвитку залізничного транспорту України: монографія. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 403 с.
10. Чеховська М.М. Формування механізму організаційно-економічного розвитку залізничного комплексу України: авт. дис. д-ра екон.наук: спец. 08.00.04 /Держ. наук.-техн. ун-т трансп. К., 2012. 36 с.
11. Каличева Н.Є. Формування організаційно-економічного механізму управління конкурентними перевагами на підприємствах залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*: збірник науково-практичних статей. Харків: УкрДУЗТ, 2019. № 65. С. 24-31.
12. Каличева Н.Є. Методологічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту за рахунок управління конкурентними позиціями. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. Херсон, 2017. Вип. 27. Ч. 1. С. 139-142.

References:

1. Kalycheva N.Je. (2019) *Zabezpechennja konkurentospromozhnosti pidpryjemstv zaliznychnogho transportu (metodologichni aspekty): monohrafija*. [Ensuring competitiveness of railway enterprises (methodological aspects): a monograph]. Kharkiv: Ukrainian State University of Railway Transport. (in Ukrainian).
2. Barash Ju.S. (2009) *Upravlinnja zaliznychnym transportom krajiny: monohrafija*. [Railway management of the country: a monograph]. Dnipropetrovsjk. (in Ukrainian).
3. Bludova T.V. (2006). *Transportna polityka Jevropejskogho Sojuzu ta perspektyvy rozvytku jogho transportnoji merezhi*. [The transport policy of the European Union and prospects of development of its transport network]. *Strategic panorama*, no. 3, pp. 133-142.
4. Dejneka O.Gh., Rebrova A.Ju. (2011). *Vyznachenja chynnykv vplyvu na rivenj konkurentozdatnosti zaliznychnogho transportu na mizhnarodnomu rynku tranznytnykh perevezenj*. [Determination of factors influencing the level of competitiveness of railway transport in the international market of transit transportations]. *Problems of Transport Economics: a collection of scientific works of Dnipropetrovsk National University named after Academician V. Lazaryan*, vol. 1. pp. 40-43.
5. Dykanj V.L., Danjko M.I., Kondratjuk M.V. (2010). *Udoskonalennja orghanizacijnoji struktury zaliznychnogho kompleksu Ukrajiny v suchasnykh umovakh: monohrafija*. [Improvement of the organizational structure of the railway complex of Ukraine in modern conditions: monograph]. Kharkiv: Ukrainian State Academy of Railway Transport. (in Ukrainian).
6. Ejtutis Gh.D. (2009). *Teoretyko-praktychni osnovy reformuvannja zaliznycj Ukrajiny: monohrafija*. [Theoretical and practical basics of reforming the railways of Ukraine: monograph]. Nizhyn: LLC Aspect-Polygraph Publishing House. (in Ukrainian).
7. Zajceva I.Ju. (2012). *Strateghija rozvytku zaliznychnogho transportu Ukrajiny* [Strategy of development of railway transport of Ukraine]. *Bulletin of economy of transport and industry: a collection of scientific and practical articles*, vol. 38. pp. 302-304.
8. Ovchynnikova V.O. (2017). *Strateghichne upravlinnja rozvytkom zaliznychnogho transportu Ukrajiny: monohrafija*. [Strategic management of the development of railway transport of Ukraine: a monograph]. Kharkiv: Ukrainian State University of Railway Transport. (in Ukrainian).
9. Tokmakova I.V. (2015). *Zabezpechennja gharmonijnogho rozvytku zaliznychnogho transportu Ukrajiny: monohrafija* [Ensuring the harmonious development of rail transport in Ukraine: a monograph]. Kharkiv: Ukrainian State University of Railway Transport. (in Ukrainian).
10. Chekhovsijka M.M. (2012). *Formuvannja mekhanizmu orghanizacijno-ekonomichnogho rozvytku zaliznychnogho kompleksu Ukrajiny: avt. dys. d-ra ekon.nauk: spec. 08.00.04*. [The formation of the mechanism of organizational and economic development of the railway complex of Ukraine: aut. dis Dr. ekon.nauc: special 08.00.04]. State Sci.-Tech. un-t trans Kiev. (in Ukrainian).
11. Kalycheva N.Je. (2019). *Formuvannja orghanizacijno-ekonomichnogho mekhanizmu upravlinnja konkurentnymy perevaghamy na pidpryjemstvakh zaliznychnogho transportu*. [Formation of organizational and economic mechanism for managing competitive advantages at railroad transport enterprises]. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry: a collection of scientific and practical articles* vol. 65. pp. 24-31.
12. Kalicheva N.E. (2017). *Metodologichni aspekty pidvyshhennja konkurentospromozhnosti pidpryjemstv zaliznychnogho transportu za rakhunok upravlinnja konkurentnymy pozycijamy* [Methodological aspects of increasing the competitiveness of railway companies through the management of competitive positions]. *Scientific Herald of Kherson State University. Series: Economic Sciences*. Vol. 27. No. 1, pp. 139-142.

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА РЫНКЕ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ ЗА СЧЕТ ВЫСОКОСКОРОСТНОГО ДВИЖЕНИЯ

Решение современных проблем железнодорожного транспорта, влияющих на его конкурентоспособность на внутреннем и внешнем рынках транспортных услуг, имеет тесную связь с модернизацией, обновлением, поддержкой подвижного состава и инфраструктуры железных дорог. Также перспектива эффективного функционирования отрасли связана с расширением перечня услуг и повышением качества обслуживания клиентов всех категорий. Одним из подходов улучшения качества работы железнодорожного транспорта является внедрение мероприятий, направленных на удовлетворение социальных потребностей национальной экономики, что позволит железнодорожному транспорту получить новые конкурентные преимущества. В статье указано, что одним из таких подходов является внедрение высокоскоростного движения, в частности для пассажирского сообщения. Определено, что внедрение скоростных перевозок может иметь прямое влияние на повышение конкурентоспособности железнодорожного транспорта за счет клиентоориентированности, а именно сокращение срока поездки, времени отправления и прибытия и уровня комфорта.

Ключевые слова: конкурентоспособность, железнодорожный транспорт, современные технологии, высокоскоростное движение, эффективность, рынок транспортных услуг.

IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF RAILWAY TRANSPORT IN THE MARKET OF TRANSPORT SERVICES BY ACCOUNT HIGH-SPEED MOVEMENT

Rail transport plays an important role in ensuring the needs of the population in transportation. However, in recent years, due to the development of market relations in the country to which the railway industry is not adapted, it gradually loses its position. Reducing the efficiency of rail transport due to the loss of the share of traffic, the maintenance of low tariffs for socially-directed transportation, the lack of public funding led to a decrease in the competitiveness of the industry. All this in conditions of fierce competition can lead to the displacement of Ukrainian carriers from domestic and international transport services markets. Solving modern problems of rail transport, affecting its competitiveness in the domestic and foreign transport services markets, is closely related to the modernization, renewal and support of railway rolling stock and infrastructure, and the prospects for effective functioning of the industry are associated with expanding the list of services and improving the quality of customer service. categories. One of the approaches to improve the quality of rail transport is the introduction of measures aimed at meeting the social needs of the national economy, which will allow the rail transport to gain new competitive advantages. In recent years, rail transport has lost its advantages in the market of transport services, giving way to road and air transport. This happened due to the fact that the volume of passenger traffic is influenced by a group of competitive factors. The article states that one of such approaches is the introduction of high-speed traffic, in particular for passenger traffic. It is determined that the introduction of high-speed traffic can have a direct impact on improving the competitiveness of rail transport due to customer-centeredness, namely, if the passengers are satisfied with the duration of the trip, the time of departure and arrival, and the level of comfort. It should be noted that the use of high-speed communication on domestic railways will promote the development of production and trade and increase living standards in the country.

Key words: competitiveness, railway transport, modern technologies, high-speed traffic, efficiency, transport services market.